HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

תאמר. כשבועה דעדים שאינו נשבע על מה שהעידו אלא על מה שלא העידו ועל כפירתו הוא נשבע ולא אהעדאתן ומנין לך להחמיר כל כך: **מגלגול שבועה דעד אחד.** אם נתחייב לו שבועה ע"י עד אחד כדאמרינן והיתה עליו טענה אחרת שלא היתה מוטלת עליו שבועה מגלגלין אותה עם שבועה זאת ונשבע על שניהן דגלגול שבועה דאוריית'א היא דילפינן לה בקדושין (דף מ:) מואמרה האשה אמן אמן[ד] הרי שעל מה שלא העיד העד הוא משביעו: **שכן שבועה גוררת שבועה.** עד לא חייבו שבועה אלא על מה שהעיד והשבועה גוררת שבועה. תאמר בעדים הללו שהחמשים שהעידוהו הם מחייבין אותו לשלם ואין כאן שבועה לגרור על ידה שבועה על השאר: **פיו יוכיח.** מודה מקצת הטענה שעל מה שכופר ופיו לא הודה הוא נשבע: **טענה וכפירה.** זה טוען וזה כופר הן באין לדין: **לא הוחזק כפרן.** על מה שכפר אינו מוחזק כפרן שמא לא כיחש שהעד אינו נאמן להכחישו ולהחזיקו כפרן: **תאמר בעדים.** שמאחר שכפר הכל והם העידו על החמשים הוחזק כפרן ולא נאמר נאמינהו על השבועה: **הכופר במלוה.** בין על כולה בין על מקצת ובאו עדים והעידוהו עד אלא נשבע: **כשר לעדות.** ולא אמרינן גזלן הוא והתורה אמרה (שמות כג) אל תשת רשע עד לכיון דמלוה להוצאה נתנה דלמא צריך להוציאה וסבר עד דהוה לי [זוזי] ופרענא ליה ואי מודינא ליה השתא יתבעני מיד. אבל הכופר בפקדון אפי' על מקצת ובאו עדים והעידוהו פסול לעדות דמאי הוה ליה גבי פקדון לאשתמוטי נפשיה ושמא תאמר אבד ממנו ואשתמיט ליה עד דמסכח ליה לקמן בפירקין (דף ה:) מוקמינן בדאתו סהדי ואמרי ההיא שעתא בידיה נקיט ליה: **נאורס הומה.** לשלם קנס דכאשר זמם[ה] דעד אחד שהוסם פטורו[ו] ופיו גבי הודאה כל שכן דלא שייכא הזמה כלל: **תאמר בעדים.** אם הוזמו בחמשים שהעידו משלמין ממון: **תורם הומה לא פריך.** אינה משובה לו פירכא לכיון דעד אחד ישנו בהזמה ליבטל עדותו[ז] בעדות שני עדים אם הוה לן למימר בעדים משום דישנן בהזמה לא יחייבוהו שבועה הוה לן למימר נמי בעד אחד לא יחייבוהו שבועה דהא ישנו בהזמה ליבטל עדותו ואי משום דאין משלם קנס אין בזו יפוי כח להאמין עדותו: **אלא דקאמר ותנא תונא.** אלא אם יש לך להשיב על דברי רבי חייא כך יש לך להשיב דקאמר ותנא תונא והכי ראיה לדבריו ממשנתינו מי דמי: **הכס.**

עד אחד יוכיח שישנו בהכחשה ובהזמה. שפיר גרס הכא ובהזמה כיון שע"י הזמה דבורו בטל ואין להקשות מה לפיו שכן אינו משלם בהזמה תאמר בעדים שמשלמין בהזמה ואז לא יכול לומר עד אחד יוכיח[ח] שמשלם כי מה שהעד אינו משלם כשהוא מוזם אינו מומרא אלא לפי שבעדותו אינו מחייבו ממון לכך הואיל ודיבורו בטל משיב ישנו בהזמה ונסמוך על מה הלד פרכינן ליה משום דעל מה הלד פרכינן פירכא כל דהו ורבי חייא אפי' על מה הלד לא פריך ליה משום דמה שאינו משלם העד כשמוזם זהו גריעותו לפי שלא היה כח בעדותו לחייב ממון:

הצד השוה [שבהן] שע"י **טענה כו'.** ולא"ת [ט]כופר הכל יוכיח שע"י טענה וכפירה פטור ויש לומר דבהלד השוה שבהן יש טענה משובה דכשמודה מקצת או עד מכחישו גרלה דמשקר ולכך יש שבועה:

ותנא תונא אאידך דר' חייא. אין סהדי דמאי דתפיס האי כו' פרש"י כיון דהוי כהעדאת עדים משתבע מדרבי חייא קמייתא וקשה כיון דלא מצי לאוכוחי הך בריתא דהילך אלא פריך הכי מה להצד השוה שבהן שכן אינן בתורת הזמה תאמר בעדים שישנן בתורת הזמה הא לא קשיא רבי חייא תורת הזמה לא פריך אלא דקאמר ותנא תונא מי דמי התם למלוה אית ליה סהדי ללוה לית ליה סהדי דלא מסיק ליה ולא מידי דאי הוו ליה סהדי ללוה דלא מסיק ליה ולא מידי לא בעי רבי חייא לאשתבועי הכא כי היכי דאנן סהדי[ט] בהאי אנן סהדי בהאי ואפילו הכי משתבעי אלא כי איתמר ותנא תונא אאידך דרבי חייא איתמר דאמר ר' חייא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא ג' זוז והילך חייב מאי טעמא הילך נמי כמודה מקצת הטענה דמי ותנא תונא שנים אוחזין בטלית והא הכא כיון דתפיס [י][אנן סהדי דמאי דתפיס] הילך הוא וקתני ישבע ורב ששת אמר [כ]הילך פטור מ"ט כיון דאמר ליה הילך הני זוזי דקא מודי בגוייהו כמאן דנקיט להו מלוה דמי באינך חמשים הא לא מודי הלכך ליכא הודאת מקצת הטענה ולרב ששת קשיא מתניתין אמר לך רב ששת מתניתין תקנת חכמים היא ואידך אין תקנת חכמים היא ומיהו אי אמרת בשלמא מדאורייתא הילך חייב מתקני רבנן שבועה בעין דאורייתא אלא אי אמרת מדאורייתא הילך פטור מתקני רבנן שבועה דליתא בדאורייתא מיתיבי

תאמר בעדים שעל מה שכפר הוא נשבע אלא אמר רב פפא אתי מגלגול שבועה דעד אחד מה לגלגול שבועה דעד אחד שכן שבועה גוררת שבועה תאמר בעדים דממון קא מחייבי פיו יוכיח מה לפיו שכן אינו בהכחשה עד אחד יוכיח שישנו בהכחשה ומחייבו שבועה מה לעד אחד שכן על מה שמעיד הוא נשבע תאמר בעדים שעל מה שכפר הוא נשבע פיו יוכיח[ט] וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שעל ידי טענה וכפירה הן באין ונשבע אף אני אביא עדים שעל ידי טענה וכפירה הם באין ונשבע מה להצד השוה שבהן שכן לא הוחזק כפרן תאמר בעדים שכן הוחזק כפרן ובעדים מי הוחזק כפרן[כ] והאמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא[א] הכופר במלוה כשר לעדות בפקדון פסול לעדות אלא פריך הכי מה להצד השוה שבהן שכן אינן בתורת הזמה תאמר בעדים שישנן בתורת הזמה הא לא קשיא רבי חייא תורת הזמה לא פריך אלא דקאמר ותנא תונא מי דמי התם למלוה אית ליה סהדי ללוה לית ליה סהדי דלא מסיק ליה ולא מידי דאי הוו ליה סהדי ללוה דלא מסיק ליה ולא מידי לא בעי רבי חייא לאשתבועי הכא כי היכי דאנן סהדי[ב] בהאי אנן סהדי בהאי ואפילו הכי משתבעי אלא כי איתמר ותנא תונא אאידך דרבי חייא איתמר דאמר ר' חייא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא ג' זוז והילך חייב מאי טעמא הילך נמי כמודה מקצת הטענה דמי ותנא תונא שנים אוחזין בטלית והא הכא כיון דתפיס [ג][אנן סהדי דמאי דתפיס] הילך הוא וקתני ישבע ורב ששת אמר [ד]הילך פטור מ"ט כיון דאמר ליה הילך הני זוזי דקא מודי בגוייהו כמאן דנקיט להו מלוה דמי באינך חמשים הא לא מודי הלכך ליכא הודאת מקצת הטענה ולרב ששת קשיא מתניתין אמר לך רב ששת מתניתין תקנת חכמים היא ואידך אין תקנת חכמים היא ומיהו אי אמרת בשלמא מדאורייתא הילך חייב מתקני רבנן שבועה בעין דאורייתא אלא אי אמרת מדאורייתא הילך פטור מתקני רבנן שבועה דליתא בדאורייתא מיתיבי

סלעים

בדרבי חייא: נמלוה אים ליה סהדי. דמסיק ביה חמשים: **נלוה ליה סהדי.** בחינך חמשים שאינו חייב לו עליה: **אי הוה ליה כו'.** כגון אילו העידו העדים חמשים חייב וחמשים פרע בכה"ג לא הוה אמר ר' חייא דצריך לישבע על השאר: **מאני' כי היכי דאנן סהדי להאי.** דחליה שלו: **אין סהדי להאי.** דחליה שלו ולמה הצריכוהו חכמים שבועה ש"מ טעמא לאו משום מודה מקצת הטענה הוא כר' חייא ואינה שבועה דאוריית'א אלא תקנת חכמים שלא יהא כל אחד הולך כו': **והילך.** [א] לא הוצאתים והן שלך בכ"מ שהם: **חייב.** לישבע על השאר ולא אמרינן הני דקמודי ליה בגוייהו הואיל ואיתנהו בעייהו כמאן דנקיט להו דמי אלא כשאר מודה במקצת הוא וחייב: **ותנא תונא כו'.** קס"ד דלר' חייא טעמא דמתני' משום דאין סהדי דמאי דתפיס דיליה הוא והוי כמנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים אותו שיש לו חמשים וכי אידך דרבי חייא דמחייב ליה שבועה דאוריית'א: **והא הכא.** דהך העדאת עדים אין סהדי דמאי דתפיס האי הילך הוא שהרי בפנינו הוא: **וקתני.** דמחייב שבועה אשארא וה"ה להודאה במקצת: **תקנת חכמים היא.** ולא משום העדאת עדים וכדפרכינן לעיל כי היכי דאנן סהדי להאי אין סהדי להאי: **אי אמרת בשלמא הילך מדאורייתא חייב.** כלומר גבי שבועה דאוריית'א כגון בהודאה במקצת סלעים

הילך כיון דעדיין לא נתן מודה מקצת הטענה הוא ותנא תונא שנים אוחזין בטלית וקתני ישבע והא אנן סהדי דבמאי דתפיס הילך הוא וקתני ישבע ש"מ דאפי' אמר ליה הילך מודה מקצת הטענה הוא וחייב. ורב ששת אמר הילך פטור דכיון דאמר ליה הילך כמאן דפרע להו דמי ובשאר הא לא מודה ליה ולא מידי הלכך לאו

מסורת הש"ם

א) [קדושין ה: כפ. וש"נ], ב) [לקמן ה:] ב"ק קס: [ע"ש] [שבועות מ:], ג) רש"ל, ד) [במדבר ה], ה) [דברים יט], ו) [מכות ה:], ז) [ל"ל כעדות], ח) ס"א שאין משלם, ט) שיין לע"ב,

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאנן סהדי להאי אנן סהדי להאי ואפילו:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה הצד וכו' כופר הכל יוכיח. עיין תשובות מהריב"ל מ"א כלל ג' דף טו ע"א ובתשובות פניס מאירות מ"ב סימן קסט:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה והילך לא הוצאתים כו'. נ"ב אבל הר"ן מולק ע"ז וכתב דהא מלוה להוצאה ניתנה ודוקא בפקדון הדין כן (ועמ"ש רבינו במ"מ סי' פ"ז סק"ק י"ז): [ב] תוס' פ"ה סק"ק י"ז): [ב] תוס' ד"ה ומנא כו' אך קשה כו'. נ"ב והרי"ה מפרש דלאו משום הודאה מסיע ליה ממתני' דוחלי מתני' אין בה הודאה כלל אלא דרב ששת דפוטר בהילך ס"ל דמזומנים בידו כמאן דנקיט להו כאילו כבר בידו והא מתני' דבידם ומזומנין לתוך ליחזי כאילו כבר מלקו ואין כאן שבועה דהמע"ה וע"ל ו' א' ולא כרש"י ד"ה והילך שכתב בכל מקום כו' דדוקא בפקדון הדין כן (ועמ"ש שם בסק"ק י"ח):

רבינו חננאל

אלא תיתי מגלגול שבועה דעד אחד ונדחה גם זה. ואתינן לרבויה מפיו דעד אחד. ואמרי' הכי מה פיו שאין מחייבו קנס שמחייבין אותו קנס לא כל שכן. ופרכינן מה לפיו שכן אינו בהכחשה כמו שפירשנו למעלה. עד אחד יוכיח שכן ישנו בהכחשה ומחייבו שבועה. מה לעד אחד שכן על מה שהעיד עליו הוא נשבע תאמר בעדים שעל מה שכפר הוא נשבע פיו יוכיח שמשלם במה שהודה ונשבע על מה שכפר וחזר הדין וכו'. ופרכי' מה להצד השוה שבהן שכן לא הוחזק כפרן פי' אם כפר הלוה והעיד עליו עד אחד לא הוחזק כפרן שנאמר לא יקום עד אחד באיש וגו'. וכן אם כפר וחזר והודה לא הוחזק כפרן כדרבא דאמר רבא אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע תאמר בעדים שאם כפר ובאו עדים והעידו עליו [שחייב] שהוחזק כפרן ונפסל. ודחי' לה הכי וכי מי שכפר במלוה נפסל והאמר רב חסדא הכופר במלוה כשר לעדות והא דר' חייא מלוה היא ונדחית זו הפירכא. וחזרנו לפרך פירכא אחרת. מה להצד השוה שבהן שכן אינן בתורת הזמה ט) פיו כדאמרן למעלה. עד אחד אינו בתורת הזמה שהתורה אמרה ועשיתם לו כאשר וגו' וכיון שאין עדות עד אחד אלא לשבועה ואי אפשר להשביע העד זו השבועה נדחת תורת הזמה מעליו שאין אתה יכול לקיים

ט) עי' בש"מ כאן שהעתיק לדברי רבינו כוה בתריכות יותר. כ) נראה לל"ל ואתינן לדחוי להא דאוקמא לעיל לדברי חייא כמתני' ג) מדברי רבינו אלו נראה מוכח דהי' לו גי' אחרת בסוגיין דהתי דלא דמי לתמני' נמי כוה דהתם נמאי דמקהדי סהדי הוא נשבע ובו'.

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"ג מהל' טוען ונטען הל' יב טוש"ע מ"מ סימן נב ס"ד ועי' בב"י:

טו ב מיי' שם פ"ח הל' ג [ופ"ג הל' טו] סמג עשין לה טוש"ע מ"מ סי' פז סעיף ח וסי' עה סעיף ו [כב אלפס כאן ופ"ו דשבועות דף דש]:

מוסף רש"י

הכופר במלוה. ולא נשבע ומאו עדים, כשר לעדות. דמלוה להוצאה ניתנה ואינה עכשיו בידו ורוצה לדמותו עד שתביא ידו (ב"ק קה:) ולא אמרן מאיש אמונה הוא, אלא אשמתמי קמשתמיט ליה משום דמלוה להוצאה ניתנה ואין עכשיו בידו לפרוע (שבועות מ:). **בפקדון פסול לעדות.** ואפילו לא נשבע, דמשעה דכפר אחאיב ליה אמונה (שם) ומוקמינן לה (לקמן ה:) כגון דאמרי' סהדי דההיא שעתא דכפר ליה נקיט בידיה ומפסיל אשבו"ג דלא אשתבע דאי באשתבע מה לי מלוה מה לי פקדון (ב"ק קו:).

רבינו חננאל (המשך)

ועשיתם לו כאשר זמם וגו' וכדתנן [ברישא מכות] מעידים אנו באיש פלו' שהוא בן גרושה וכו' ולעולם אין תורת הזמה אלא בשנים ועד שיזומו שניהם. ברא וראה כיון דאמר רב [שם ג ע"א] עד זומם משלם לפי חלקו מקשי' עליה והתניא אין משלמין ממון עד שיזומו שניהן ותריצנא להא דרב באומר העדנו והוזמנו בבית דינו של פלו' ונתחייבנו ממון כי האי גוונא משלם אבל בשיזום עד אחד אין שם תשלומין. ותנן נמי ור' שמעון אומר מה שנים אין נהרגין עד שיזומו שניהן אף שלשה עד שיזומו שלשתן. ופרקי' דלמא רבי חייא תורת הזמה לא פריך כלומר אין זו פירכא. פי' ר' חייא תורת הזמה לא פריך אמר לך רבי חייא לא נדחת תורת הזמה מעד אחד מפני כחו של עד אחד אלא מפני שעד אחד אינו בא אלא לשבועה וכשיזום אינו יכול להשביעו השבועה שזמם לעשות לאחיו וכיוצא בו נדחית תורת הזמה בשני עדים שהעידו על כהן שהוא בן גרושה וכו'. ואתינן ב) לאוקמה לדר' חייא כמתניתין ולא דמיא דהא מתני' כי היכי דאנן סהדי להאי דכל מה דתפיס בהאי טלית דידיה הוא הכי [נמי] אנן סהדי לאידך. ג) ותוב מתני' במאי דמסהדי (שהרי) [סהדי] דהוא דיליה עליה נשבע ותופס. לאפוקי דר' חייא דעל מה שכופר הוא נשבע. אלא אי איתמר והתנא שנאה על אידך דר' חייא דאמר מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא ג' והילך חייב מאי טעמא דאע"ג דאמר ליה